

TÖRZSKÖNYV 15.13.

a helyi védelem alatt álló építészeti értékek nyilvántartására

1. A védett érték megnevezése:	Galamb utca járdaburkolat	
2. Helye:	cím:	Vác, Galamb utca
	helyrajzi szám:	3482
	SZT kivonat:	
GPS koordináta:	47°46'24.6"N 19°07'49.3"	
3. A védelmet megállapító rendelet:	30/2023. (VII.12.) önkormányzati rendelet	
4. A védelem típusa:	TKR. 8. § (1a) b) az építmény része: járdaburkolat	
5. A védett érték rendeltetése:	járdaburkolat	
6. TKR szerinti követelmények:	Hagyományőrző településközpont	
7. Egyéb védelem:		
<ul style="list-style-type: none">- helyi védett terület: Belváros, törzsszám: 2.0.2.- műemléki környezet:- MJT terület:- régészeti lelőhellyel érintett		

	-tájvédelmi szempontból kiemelten kezelendő terület övezete
8. A védelem indoklása:	Vác feltehetően, de nem bizonyítottan legrégebbi járdaburkolata.
9. A védett érték leírása:	A házak előtt futó kerámialap burkolatú összefüggő járda.
10. Értékleltár:	-
11. Építéstörténet:	<p>Térképi megjelenítés:</p> <p>Az utca elhelyezkedése, annak vonala Magyarország Első Katonai Felmérése (1782-1785) térképen jól kivehető. A térképen látható a Püspöki palota, illetve a Galamb utca két oldalán lévő, a mai beépítésnek is megfelelő tömb.</p> <p>A Második Katonai Felmérésen (1819-1896) is látható a Galamb utca vonala.</p> <p>A Habsburg Birodalom Kataszteri Térképen (XIX. század) is ábrázolja az utcát, itt már a Galamb utca elnevezés is olvasható.</p>

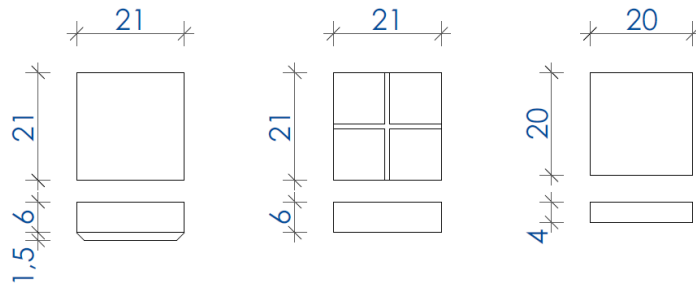
Az 1863-as Vác felső városát ábrázoló térképén is látható az utca, elnevezés ezen a térképen nem szerepel.

A Galamb utca a Püspöki Palotától a várterület felé vezető, A Budapesti főúttal párhuzamosan haladó, enyhén íves utca. Korábbi neveit Tragor Ignác leírásából ismerjük: „Kovács Pál-utca: a Migazzi-teret a Géza király-térrel összekapcsoló utca. A XVIII. században Ács- utcának, a XIX.-ban pedig Galamb utcának hívták. Mostani nevét az 1888. évi elnevezés alkalmával dr. Kovách Pál kanonok nevéől kapta, de nem a kiküldött bizottság javaslatára, hanem a közgyűlés külön határozatával. Azért hívták Ács-utcának, mert ácsok laktak benne. Galamb-utcának pedig, mert a Fehér Galambhoz címzett korcsma volt benne.” (Dr. Tragor Ignác: Vác utcái és terei - Vác, 1918)

A házak előtt futó járdaburkolat, mindkét oldalon négyzetes alakú téglaelemekből van kirakva. Háromféle burkolólap figyelhető meg. Az egyik 20x20 cm, 4 cm

vastagságú, kissé szabálytalan szélekkel. A hasonló méretű és vastagságú téglákat általában padlástéglának használták. Van közöttük 21×21 cm méretű 6 cm vastagságú burkolólap, mely a közepében cca. 1 cm széles vágattal 4 felé osztott. A harmadik típusú téglá, 21×21 cm méretű, 7,5 cm vastag, melynek széle az egyik felén 1,5 cm-es vastagságban le van vágva/fózolva.

Pár darab hasonló anyagú járólap található a Kossuth téri járdaburkolatban is. A járdaszakasz készítésének ideje nem határozható meg pontosan, de a város rendezett megjelenése és tisztántartása miatt mindig is fontos téma volt. Az első erre utaló intézkedésről a Sági Vilmos szerkesztette könyvben (Vác története I. - Studia Comitatus 13. Szentendre, 1983) a következő olvasható:

„Vácon évszázadok óta jelentős országutak találkoztak és haladtak át, s a dunai rév használata is a környező falvak számára fontos útelágazásként szolgált. Az utak kiépítetlen állapotuk következtében télen a fagy, nyáron a szárazság idején a legjobban használhatóak voltak. Hosszú évtizedes huzavona után 1763-ban a püspökváci tanács elhatározta az utcák elegyengetését és kikövezését. A tanács által kiküldött bizottság 1765. december 3-án tett jelentést az elvégzett munkákról, s ebben kilenc utca és tér, összesen 987 □-öl terület kikövezéséről számolt be. 1760-tól Püspökvác kamatra kihelyezett tőkepenze mintegy 32 180 Ft összegű volt. Amikor viszont 1774-ben a kövezés, a csatornázás, a több ezer négyszögöles töltés és a 37 híd elkészült; a tanács tőkepenze elfogyott, sőt 18 120 Ft adóssága is lett. A kövezet megcsináltatásánál a városi tanács megemlítette, hogy a kézi és szekeres munkákat tekintve ezek számát tudni sem lehet. A belvárosi utcák kikövezésén kívül a városiasodást segítette elő: az utcák kivilágítására alakult társulat 1840-ben, és az 1764-ben először bevezetett utcarendészeti szabály.”

Az említett utcarendészeti szabályról Karcsú Antal Arzén Vác város története (II. kötet) című munkájában olvashatunk:

„Azonban a nagy főpásztor az egyházi ügyek sűrű elfoglaltsága közben is kiterjeszté figyelmét és áldott tevékenységét a város igazgatására, hogy ez biztosabb alapokra fektetttévén, annak közjára annál nagyobb mérvben előmozdittassék. Így az 1764. jan. 12-kén tartott városi tisztújítás alkalmával tek. Beniczky László püspök-uradalmi praefectus úr, mint tisztújítási elnök felolvasta a gr. Migazzi Kristóf bibornok és váci főpásztor ő főmagassága által e város java, magán- és közbiztonsága előmozdítása végett alkotott azon hires szabványokat, melyek a váci püspöki lakban ezen évi január 1-ről keltezték, a nevezett biboros főpap által aláírva, és a város levéltárában, annak rendelete folytán letétettek az eredeti latin szövegben, úgy magyar és német másolatokban is. Mink itt a mlgos uradalom által magyarított adjuk javított irányban, mely is így szól:

A Magistrátus és Váczi püspöki város reformjait illető szabványok..”

„.....15. Az utcák, utak tisztasága, az utak javítása és kirakása, csatornák készítése, e város lakóinak mily hasznokra s egészségökre van, és a házak erősítésére is mily hasznos, ki sincs, ki ezt bőven nem értené és érezné. Minthogy pedig ezek nem csekély költségek, munka és igyekezetbe kerültek, illő sőt szükséges, hogy ennyi jó minél

nagyobb szorgalommal és dologgal tartassék fön, sőt, még azután is ernyedetlen törekvéssel előmozdittassék. A csatorna pedig, hogy a viznek lefolyása meg ne gátoltassék, tisztogattassék; amiért is e város minden lakója háza elejét minden szemét, hulladékok, dögtetek, kórákások vagy földhányásoktól tisztán tartani köteles, ha csak ezek építés vagy kijavítás végett nem hordatnak oda, minden szombaton söprögetéssel megtisztítani. Ha valami igazítást kell tenni, ez beterjesztendő a tanácsnak, melyől ha nem jó orvoslás, azt az uradalomnak is tudtul kell adni. A port vagy szemetet ki sem szórja szét, hanem rakásra gyűjtse, és ha a Dunához közelebb esik, vesse abba, ha pedig ettől távolabb lakik, midőn a kocsi annak elhordására megjelenik, elvitelét maga is mozdítsa elő. Az udvarról semmi tisztátalant vagy disztelent az utcára ki ne vessenek; a ki háza előtt félnapnál tovább valami döögöt eltűr, bejelentés nélkül, büntetés alá fog vettetni....”

„....Hogy pedig e rendeletek sora mindenkinek ismeretére eljusson annál könnyebben, és ki sem panaszkodhassék, hogy neki azokról tudomása nem volt, a tanács minden évben a községnek azt felolvassa, megmagyarázza és kihirdeti. Hogy pedig ezek a megirt rend és mód szerint foganosítottatnak-e, a püspöki uradalom kötelme leend, azoknak a tanács általi megtartására gondosan felügyelni s minden igyekezettel oda hatni, hogy e szabványpontok az illetők részéről folyton tekintetbe vétessenek. Kelt püspöki lakunkban Váczott 1764. évi január 1-jén.”

Az utakat, utcákat a rendeletnek megfelelően elkezdtek „kirakni”, a burkolat kőből készült: „Ezen időtájban azt is végezte a városi tanács, hogy az utcakövezés, mihelyt az erre szükséges köveket beszerezni lehet, azonnal folytattassék, a kövező két legényt hozván magával hazulról, Pestről, és pedig legelőször is, az aranyhordó fölötti legrosszabb utca az egész városban, rendeltetett kirakatni.” (Karcú Antal Arzen: Vác város története)

Városi utcák, terek burkolásának témája 100 évvel később újra előtérbe került, a korabeli állapotokról, és a szükséges teendőkről a helyi lapokban olvashatunk.

„Nem szólunk ez úttal a közutak kövezetének javításáról, melyre szintén égető szükségünk lenne, mert hát erre a válasz rendesen az, hogy „nincs pénzünk” s így előbb pénzügyeink rendezéséről kellene okoskodnunk, ez pedig már szintén olyan régen hangoztatott nóta, melyet mindenki dúdol, de senki sem akar rendszerbe hozni: kótára le tenni. — Szólunk tehát csupán a legégetőbb bajról, **járdáink rosz kövezetéről**. Első sorban ezen kell segitenünk, mert ez nagyot lenditene városunk jövőjén.

Nem is kell nagyon sokat törni fejünket azon, hogy miként segítsünk a bajon; ott van a képviselő testületünk által 8 év előtt meghozott szabályrendelet, foganosítottassuk azt s az első lépést megtettük városunk jövője érdekében.

Ha nem csalódunk ezen városunk némi szépitése érdekében hozott rendelet úgy szól, hogy a főutcán — a kő kaputól az alváros utolsó házig, — a káptalan és sáros utcákon házzal bíró tulajdonosok tartoznak egy év leforgása alatt házuk előtt a járdát négy szögű kövekkel kirakatni, ellenkező esetben a város fogja az illető háztulajdonosok költségére a köveztetést foganosítottatni.”

Hány év folyt le azóta, s lett-e foganattja a rendeletnek?

Akkor néhány lelkes polgára városunknak jó példával menvén elől a rendelet értelmében a járda köveztetést megkezdé, de a példa követőkre nem talált. Nézzünk csak végig a kijelölt utcákon s alig fogunk látni néhány előtt négyyszögű kövezést, hanem igenis girbe-görbe hegyes apró köveket vagy legtöbb esetben feneketlen sarat és port...

...Csak egy kissé több érdeklődés, a fásult közöny levetése s városunk járdái nemsokára nemcsak a városház téren s néhány fő- és káptalan utcai ház előtt, hanem nagyobb részben mindenütt koczka kövezettel lesznek borítva.”

(Váci Közlöny - III. évfolyam 1881. - 36. szám - Vác, szeptember 4. 1881.)

Az 1881-ben elfogadott szabályrendelet nem ért el kellő hatást, ezért 1884-ben módosították azt, hogy behajtható legyen a tulajdonosokon a mulasztás. A rendeletet - „*Szabályrendelet Vác város utczái és közterei, kövezéséről és azok tisztán tartásáról.*” - tehát 1884. április 27-én hirdették ki és július 7-én 4582/1884. számú tanácsi végzéssel valamennyi háztulajdonosnak kikézbcsítették.

Az akkori lapokban több hirdetés is megjelent, amely sajtolt téglákat hirdetett, mely alkalmas járdaburkolatként:

(Váci Közlöny 1884)

A kövezésre adott határidő 1886. év első felében telt le. A lapok tanúsága szerint nem sikerült a rendeletben foglaltakat maradéktalanul betartani.

1939-ben erre vonatkozóan újabb rendeletet fogadott el a város, mely rendelet már kizárólag kő anyagú burkolatot engedélyezett járdaburkolatként.

Ennek megfelelően valószínűsíthető, hogy a Galamb utcai járdaburkolat valamikor 1884 és 1939 között készülhetett, s ezzel feltehetően Vác legrégebbi járdaburkolata.

Szabályrendelet

Vác város utcái és közterei kövezéséről s azok tisztán tartásáról.

1. §. Vác város területére behozandó kövezetvám, a közlekedési vonalokat képező utcák kövezetének s aránylagos részében a város dunai köpartjának fentartására és rendezésére lévén fordítandók, a városi közgyűlés évenként a költségvetés tárgyalásakor a kövezetvámi jövedelmek számlájára előre meghatározza azon utcái vonalrészeket, melyek a következő pénzügyi év alatt kövezendők és szabályozandók.

A közgyűlés e részben tanácsi előterjesztésre, ez által beterjesztett indokolt költségvetés alapján határoz.

Mindenek előtt a főközlekedési vonalakat képező utcák a közlekedés érdekeire való folytonos tekintettel vendők rendezés alá.

2. §. A város utcáinak csak is kocsi-járta részei és a csatornák kövezendők és szabályozandók közkölségen, a járdák lerakása és állandó jó karban tartása saját házuk előtt külön-külön magukat az egyes háztulajdonosokat terhel, s az utca-menti házak közterhét képezi.

3. §. A fő-utcán a kőkapútól le a nagylaktanya során a hidig, az azzal szemben a fazekas-utczába becsavarodó kis-utczáig, úgy a mellék utcák közül a főközlekedési utcákban, úgy mint a vásár, káptalan-, csillag-, szél- és híd utcában a háztulajdonosok a házuk eleje előtt megfelelő, rendszeren kövezett járdát készíttetni kötelesek; — építkezéseknél ez az építési engedélyben világosan meghagyandó. A járda szélességét az egyes utcákra azok szélességéhez képest a városi tanács állapítja meg. A többi utcákban a háztulajdonosok a mennyiben közlekedési érdekek kívánják, a tanács által sártalan törmelékkel való járda készítésére kényszeríthetők, s viszont a városi képviselő testületi közgyűlés közlekedési vagy szépítési érdekeiből a járdakövezési kényszert a felsoroltakon kívül más utcára is kiterjesztheti.

4. §. Az előbbi § ban jelzett utcákban a mennyiben rendszeren kövezett járda még valamely ház előtt nem volna, az a legkésőbb két év leforgása alatt az illető háztulajdonosok által elkészítendő. Ellen esetben a járdák az illető háztulajdonos terhére a városi tanács által lesznek megcsináltatandók, s a járda költsége az illető háztulajdonoson pótdó módjára adóvégrehajtásilag beszedendő. Indokolt előterjesztésre a városi közgyűlés jogosítva van jelen §. határozatai végrehajtását még további két évre felfüggeszteni.

5. §. Ha a 3. § ban jelzett utcák közül valamelyik két éven belül újra köveztet-

nék, vagy szabályozatnék, azon utca háztulajdonosok kötelesek a házaik előtti járdát az előző §-ban foglalt záros határidő előtt is a kövezéssel egyidejűleg lerakni és elkészíttetni.

6. §. A járdák lerakásánál az utca színt emelni, megváltoztatni, vagy lépcsőzetes feljárásokat készíteni tanácsi engedély nélkül tilos.

7. §. A létező járdák jó karban tartása és kijavitása úgy a járdák mellé ültetett fák ápolása és óvása az illető háztulajdonosok kötelessége, s azok helyreállítására tanácsilag a 4. §. szigorá szerint szorítandó.

8. §. Minden háztulajdonos köteles házának utcái vonala előtti járda részét tisztán tartani, naponként elsöprenni s a nyári időszak alatt naponként legalább egyszer felöntöztetni, télen a jeget róla rendszeren felvágatni, azt és a havat eltisztítani, ónos vagy síkos időben pedig homokkal vagy hamuval behinteni.

9. §. A házak telkéről és udvaráról az utcára vezető kifolyásokon és csatornákon vizen kívül egyéb folyadékot az utcára kibocsátani tilos. Különösen tilos mosléknak vagy trágya és istállóbeli folyadékoknak, ürülekeknek, vagy piszkos, úgy bármilyen üzletből való és bűzös folyadékoknak, vérmek, vagy véres viznek az utcára való kibocsátása vagy kiöntése.

10. §. A hó és szemet lerakodási helyeket a rendőrség jelöli ki, és azon helyek kellőleg közhírré teendők. Házi szemet gödrök tartalma két hetenként, s ha közegészségi tekintetek sürgetik, gyakrabban is kihordandó. Más, mint a rendőrség által kijelölt helyre se havat, se bármilyen hulladékot, omladékot, szemetet perjét, trágyát, havat, vagy állati maradványokat a város egész belterületén lerakni, vagy az utcára kidobni tilos. Bűzös vagy rothadásba ment tárgyak, ürületek a rendőrség által e végre kijelölendő helyekre de csak éjjeli 10—4 óra között a rendőrség által megállapítandó kellő óvrendszabályok megtartásával szállítandók. (Lásd az 1879. XL. tez. 125. §-át.)

11. §. Kofák, sátoros kereskedők s az utcák vagy közterek egyéb szokott használati állás helyeiken árucikkeik után való minden hulladékot, szemetet azonnal összeseprenni és eltávolítani kötelesek, ellenesetben az költségükre eszközözendő, ők pedig büntetendők.

Hason eljárás követendő, ha tűzifa felvágásra az udvaron alkalmas hely nem lévén, az az utcán vágatik, úgy szintén az építkezéseknél is, a mennyiben anyag lerakodó vagy álláshelyül köztértség vétetnék igénybe. Ehez képest minden építés engedélyezésével egyidejűleg hatóságilag pontosan kijelölendő az állások és az építési anyagok helye. Önhatalmilag építések alkalmával állás vagy rakóhelyül köztértséget igénybe venni tilos. A kijelölt hely után az építés idejére térfoglalási díj nem jár, de arra az építés megkezdése előtt egy héttel rakodni, úgy az építés befejeztével azt 15 nappal tovább elfoglalva tartani tilos. (Lásd az 1879. évi XL. tez. 119. §-át.)

12. §. A járdákat bármilyen közlekedési akadályokkal megrakni, vagy elfoglalni, azok mellé különös hatósági engedély nélkül mentő karókat vagy köveket állítani, úgy

a járdákon kocsival, targonczával vagy kézi kocsival járni vagy megállni tilos. Tilos továbbá vasárnap és ünnepnapokon minden olyan beraktárolás és termény szállítás, mely az utcáknak bár csak részben való elállásával vagy elszemetelésével járna. (Lásd az 1868. LIII. tcz. 19. §-át és az 1879. XL. tcz. 52. §-át.)

13. §. Lovaknak akár ígás akár hajtó marháknak az utcákon való etetése tilos. Vásárra, vagy heti vásárra jött szekereknél az csakis a vásár- és heti vásár ideje alatt engedtetik meg a rendes vásári állomásokon.

Tilos továbbá lovaknak, állatoknak felügyelet- s megálló kocsiknak a vonó kötelek leoldása nélkül az utcán való hagyása, kovács műhelyek előtt a vasalandó lovaknak a járdán való vasalása. (Lásd az 1879. XL. tcz. 120. §-át.)

14. §. Taligások, s az utakat különösen rongáló nehéz fuvarosok közlekedési vagy kövezet kímélési érdekből bizonyos utcák használatára rendőrileg szoríthatók, taligásoknál azonkívül a rendőrség által megállapítandó s közhírré teendő azon súly is, melyen túl egyesnek egyszeri térsére felrakni tilos.

15. §. Az utcák és közterek, úgy a dunapart városi köztulajdont képezvén, azoknak bár csak rövid időre való elfoglalása is városi haszonvételt képez, s minden ily térfoglalás, a mennyiben az nem helypénz szedés alá eső vásári árulás czéljából a kijelölt vásártereken történik, vagy a sátorállítási és piaci szabályrendelet szerint megállapított térfoglalási illeték alá nem vétetett, négyyszegméterenként megszabandó térfoglalási díj veendő, kivévén ha a térfoglalás át- ki- vagy be- rakodás okáért egy napnál hosszabb időre nem történik.

16. §. Ideiglenesen gazdasági vagy üzleti czélokra, úgy szintén rakodó helyül az utcák és közterekből, beleértve a dunapartból is, azok a rendőrkapitány engedélyével s a közlekedési és közrend érdekei megóvásával vehető igénybe valamely térség, és térfoglalási díjul minden ily ideiglenesen elfoglalt négyyszegméter után egy hétre 1 (egy) krajczár lesz a városi közpénztárba befizetendő.

Egy hétnél kevesebb idő egész hétnek, egy négyyszegméternél kisebb terület szintén egésznek vétetnek. A vendéglők és kávéházak előtti járda-foglalások, továbbá minden hosszabb időre való térfoglalás, úgy a város tulajdonát képező területeken ács helyek, fa, kő- vagy téglá rakodók és az áruló helyek kijelölése és adása rendes bérjárólása és fizetése mellett a tanács útján a városi közgyűléstől kérelmezendő és külön bérleti szerződéssel rendezendő.

17. §. A jelen szabályrendelet pontos megtartására, különösen az utcák és közterek tisztaságára a rendőrkapitány ügyel fel, és ugyan ő tart nyilván, és köteles kellő díjak behajtása végett jegyzőkönyvbe venni, s a közpénztárral közölni minden térfoglalást.

18. §. Jelen szabályrendelet s az annak alapján elrendelt rendőri tilalmak ellen vétők 20 forintig terjedő pénzbüntetéssel, behajthatlanság esetén megfelelő eljárással büntetendők; a mennyiben pedig azok az 1879. XL. tcz. által más büntetéssel

büntettetnének, annak szabványai alkalmazandók.

19. §. Jelen szabályrendelet belügyministeri jóváhagyása után azonnal életbe lép, s szokásos hirdetés útján közhírré teendő.

Kelt Vácson, 1883. évi szeptember hó 2-ik és következő napjain tartott képviselő testületi közgyűlésben. Réty Ignác polgármester s. k., Regele Károly jegyző s. k.

Magyar kir. belügyminister. 8448/II. szám. Jelen az 1883. évi október hó 23. án 57937. szám alatt kibocsátott itteni rendeletemhez képest módosított szabályrendeletet, az 1879. évi XL. tcz. 5. §-a alapján ezennel azon megjegyzéssel erősítem meg, hogy a 18-ik §-ban „nem fizetés” és „sujtátnának” szók alatt „behajthatlanság” és „büntettetnék” törvényszerű kifejezések értendők.

Budapestben 1884. évi február hó 9-én a minister helyett: Prónay József s. k. államtitkár. (P. h.)

Végzés. 4582/1884. Az utcák és közterek kövezése és azok tisztán tartása tekintetében alkotott, belügyministerleg jóváhagyott jelen szabályrendelet figyelemmel az annak végrehajtása tárgyában f. évi 48/k. gy. 84. szám alatt hozott közgyűlési végzésre, eredetben irattárba tettétn, megfelelő számú vagyis 1500 példányban kinyomattatik s az érdekelt háztulajdonosoknak ahoz való szigorú alkalmazkodás végett azon további figyelemzetetéssel, — miszerint a szabályrendelet 3-ik §-ában felsorolt utcákbeli háztulajdonosok mielőtt a házuk előtti járda kiköveztetését megkezdenék, eziránt ezen város hatóságánál jelentést tenni kötelesek — kiosztatik.

Kelt Vácson, 1884. július 7-én tartott városi tanácsülésben. Kiadta: Regele Károly, jegyző.

<i>12. Jelenlegi állapot leírása:</i>	2021: A járdaburkolat az utcában egységes képet ad. Némely elem kifordult, de visszahelyezhető.
<i>13. Felújítási javaslat:</i>	Az utcában bármilyen burkolatbontással járó felújítás, korszerűsítés esetén a járdaburkolatot a meglévő állapotnak megfelelően kell helyreállítani.
<i>14. Felújítási támogatás:</i>	-